

BESLUT

2011-05-30

Dnr: 10/01428

SAKEN

Medierna, P1, 2010-12-11, inslag om Wikileaks och Israel Shamir; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslaget fälls. Granskningsnämnden anser att det strider mot kravet på opartiskhet.

INSLAGET

Inslaget handlade om Wikileaks och hur organisationen sprider sin information via vissa utvalda kanaler. I inslaget utpekades en person, Israel Shamir, som innehavare av en speciell roll i organisationen. Programledaren sa inledningsvis att programmet bland annat skulle handla om "hur en av internetvärldens mest ökända antisemiter fått inflytande över spridningen av materialet".

I inslaget beskrevs Israel Shamir på följande sätt.

...den ökände aktivisten och skribenten Adam Ermash som använder pseudonymen Israel Shamir när han skriver och som upprepade gånger gjort antisemitiska uttalanden och rör sig i antisemitiska kretsar och exempelvis försvarat Zion vises protokoll och kallat judar för virus i mänsklig form, är en av Wikileaks aktivister. Enligt uppgifter i ryska radiokanalen Echo Moskvy har han samma roll i Ryssland som sonen har i Skandinavien. Att välja vem som får publicera vad.

Därefter uttalade sig chefredaktören för tidningen Expo och berättade kort om Israel Shamirs bakgrund. Reportern kompletterade informationen och sa att Israel Shamir var ett skribentnamn. Efter detta sa chefredaktören följande om Israel Shamir.

[...] bara för att ta några exempel på vilka sammanhang han rör sig här i Sverige, så finns han i en krets av personer som under lång tid har varit kända för att förneka förintelsen. För att ha samröre med högerextrema grupper som är kända för att liksom

ligga i liksom i fronten för den antisemitiska idéproduktionen egentligen. Han uttalar saker som att det är varje muslim och kristens plikt att förneka förintelsen exempelvis.

Därefter diskuterades Israel Shamirs involvering i Wikileaks med bland annat Svenska Dagbladets redaktionschef.

Reportern uppgav att redaktionen nått Israel Shamir på mobiltelefon och att han själv förnekar att han har något med verksamheten i Wikileaks att göra. En kort telefonintervju spelades upp där följande sades i fråga om Israel Shamir och Wikileaks.

(Israel Shamir) – Hello, yes. (Rep) – Is this Israel Shamir? (Israel Shamir) – Yes. (Rep) – I'm just a journalist who writes about Wikileaks, that's it. Someone told me that you have been also taken part in some meetings with Wikileaks about how to distribute this latest... (Israel Shamir) – No, no, not that much, not that much.

Israel Shamir kommenterade härefter kort uppgifter om sitt släktskap med en svensk journalist. Han sa:

(Israel Shamir) – That's what they say. I've heard this sort of rumor, but I think, but I don't really intend to speak of my personal kind of family things at all.

Avslutningsvis spelades en intervju upp med en isländsk företrädare för Wikileaks. Under intervjun frågade reportern bland annat om anklagelserna om att Israel Shamir är antisemit vilket wikileaksföreträdaren inte ville kommentera.

ANMÄLAN

Anmälan, som är Israel Shamir, anser att inslaget innehöll falska anklagelser mot honom. Han anser att följande uppgifter är felaktiga.

- Påståendet att Israel Shamir är en pseudonym,
- Påståendet att han skulle ha gjort antisemitiska uttalanden och kallat judar för virus i mänsklig form.
- Uppgiften att han skulle ha sagt att det är ”varje muslims och kristens plikt att förneka förintelsen”.
- Uppgiften att han är antisemit.

Israel Shamir är också mycket kritisk till att han inte getts möjlighet att bemöta uppgifterna om honom. I sin anmälan riktar han även kritik mot information på SR:s webbplats, bland annat för att han där ska ha kallats för judehatare.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Radio (SR) anser inte att inslaget strider mot kraven på opartiskhet och saktlighet och anför till stöd för detta i huvudsak följande.

SR:s mediemagasin *Medierna* ägnade en rad inslag under hösten 2010 åt mediefenomenet Wikileaks. I programmet den 11 december skildrades bland annat hur Wikileaks gick från att lägga ut allt material på en webbplats, för alla att ta del av och arbeta vidare med, till att styra vilka journalister som fick tillgång till hemliga dokument för publicering i olika medier. En av dessa journalister var Adam Ermash eller som han själv kallar sig, Israel Shamir.

Enligt sin programförklaring skildrar och granskar *Medierna* det som sker i medierna i vid bemärkelse, allt från tv-trender till hotad yttrandefrihet och nya medier på nätet. Det bygger på aktuella händelser och består av raka reportage samt intervjuer som tar lyssnaren bakom kulisserna på medieredaktionerna.

Det var således naturligt för programmet att ta upp fenomenet Wikileaks, något som skett i flera reportage under hösten 2010. Denna gång handlade rapporteringen om att det stod klart när Wikileaks släppte de första dokumenten ur den så kallade diplomatläckan att dokumenten nu släpptes ett i taget, av några få medieföretag eller journalister som Wikileaks valt ut och som fått allt material. Eftersom de journalister och medier som hade tillgång till hela läckan fick en särskild makt var det intressant för *Medierna* att granska vilka journalister som fick tillgång till allt material och därefter kunde fördela det till de medier de ansåg skulle ha det.

En av dessa journalister är alltså en person som i Sverige är folkbokförd under namnet Adam Ermash, men som också är känd och skriver under namnet Israel Shamir. I programmet hävdade Israel Shamir själv att han hette just det och hänvisade till sitt israeliska pass. Enligt vad redaktionen funnit i sin granskning har Israel Shamir hetat så även i Sverige men bytte 2001 till Jöran Jermas. 2005 bytte han åter och är nu alltså folkbokförd som Adam Ermash. Han är svensk medborgare. Redaktionen känner inte till om han också är israelisk medborgare, men eftersom han i Sverige skriver under ett namn som han inte heter officiellt kan SR inte finna att det var fel att kalla namnet pseudonym.

Anmälaren anser också att det är en elak lögn (vicious lie) att säga att han upprepade gånger gjort antisemitiska uttalanden och kallat judar för virus i mänsklig form. För sådana uttalanden finns dock flera belägg, bland annat en artikel från Dagens Nyheters nätupplaga. Uttalandet om plikten att förneka förintelsen som är den tredje punkten i anmälan utgörs av ett citat av Expos chefredaktör. Men detta yttrande eller uttalande har Israel Shamir gjort i en intervju med Mohamed Omar och återfinns bland annat också på Shamirs egen webbplats.

Slutligen vänder sig Shamir mot att man i en fråga till Wikileaks talesman på Island omtalat honom som antisemit. Frågan innehöll dock inte något sådant påstående utan *Mediernas* reporter frågade om han var medveten om

anklagelserna (på engelska ”allegations”) om att Israel Shamir var antisemit. Sådana påståenden har förekommit i många sammanhang. Det finns också grund för dem. I många sammanhang har Israel Shamir talat om en typisk ”judisk mentalitet”. I ovan nämnda intervju med Muhamed Omar sade han vidare bland annat följande.

Förintelsen är ett sätt att säga att judarna är speciella. De är inte som andra människor. Judiskt liv är speciellt, judisk död är speciell. Förintelsen reflekterar den judiska mentaliteten, en judeocentrisk världsbild. Miljoner icke-judar dog, men vem bryr sig? De enda offren som spelar någon roll är judarna.

Han har också på olika sätt och i flera olika sammanhang gett uttryck för den antisemitiska föreställningen om en judisk konspiration och hans bok *Blommor i Galiléen* som gavs ut 2003 förbjöds i Frankrike, eftersom den ansågs vara antisemitisk.

De uppgifter om Israel Shamirs antisemitism och syn på judar, som lämnades i inslaget var således väl underbyggda. Eftersom Israel Shamir själv i olika sammanhang uttalat det som sades i detta avseende kan SR inte finna att det var nödvändigt att han skulle få bemöta eller utveckla dessa uppgifter. I övrigt medverkade dock Israel Shamir och kommenterade sin koppling till Wikileaks.

KOMMENTAR FRÅN ANMÄLAREN

Anmälaran anser att det är orättvist att kalla namnet Israel Shamir för en pseudonym. Han menar att han har bytt namn flera gånger, bland annat för att skydda sin familj och att han fram till 2001 hette Israel Shamir i Sverige också, ett namn som han ska byta tillbaka till.

Att anmälaran kallat judar för virus i mänsklig form är en gammal och ondskefull lögn som spridits, bland annat av Jerusalem Post, sedan 2001. Därefter har den reproducerats från tidning till tidning, bland annat i Dagens Nyheter. Anmälaran menar att han aldrig skrivit något sådant och att SR borde ha låtit honom bemöta påståendet.

Anmälaran har inte uppmanat till att förneka förintelsen. Resonemanget som anmälaran har fört har inte på något sätt gått ut på att förneka förintelsen som historisk händelse. Att förneka förintelsen är olagligt i många länder och en sådan anklagelse borde fått bemötas av anmälaran.

Anmälaran uppger också att hans bok *Blommor i Galilén* inte förbjöds i något land.

TILLÄGGSYTTRANDE FRÅN PROGRAMFÖRETAGET

SR har som svar på delar av anmälarens kritik bifogat en text från Tufts Universitet i USA, och webbtidningen "the Tuft Daily", från 2001. I artikeln citeras en föreläsning som Israel Shamir hållit på universitetet där det bland annat sägs att "Israeli people represent a virus form of a human being because they can live everywhere". Enligt SR bekräftar artikeln vad som stått ibland annat Dagens Nyheter och SR har "således, i vart fall haft grund för uttalandet" om virus i mänsklig form.

KOMMENTAR FRÅN ANMÄLAREN

Anmälaren anser att SR har lyft uttalandet från föreläsningen ur sin kontext och feltolkat det.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SR ska bedriva programverksamheten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i radion (5 § i sändningstillståndet). Kraven på opartiskhet och saklighet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Med hänsyn till den vidsträckta yttrandefriheten kan kraven ställas lägre i fråga om intervjuade, debattdeltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande. Om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska dock den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag antingen genom att den kritiserade själv medverkar eller genom att en kommentar från honom eller henne redovisas.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

Granskningsnämnden får besluta att ett programföretag som brutit mot villkor i sitt sändningstillstånd på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut (17 kap. 10 § radio- och tv-lagen).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämndens uppgift är att övervaka innehållet i sända program i förhållande till bestämmelserna i radio- och tv-lagen och sändningstillståndet. Dessa bestämmelser är inte tillämpliga på textinformation på programföretagets webbplats. Granskningsnämnden vidtar därför ingen åtgärd med anledning av anmälarens kritik i denna del.

I inslaget beskrevs anmälaren som en okänd antisemit och upphovsman till ett antal antisemitiska uttalanden. Beskrivningen gjordes dels av en tillfälligt medverkande, men också av företrädare för programföretaget. SR har i sitt yttrande uppgett att uppgifterna som ingick i beskrivningen av anmälaren var väl underbyggda och har stöd i uttalanden av anmälaren i många sammanhang. Granskningsnämnden anser att SR hade fog för att återge en förekommande bild av anmälaren och att SR därför inte har åsidosatt kravet på saktlighet. Beskrivningen av anmälaren, som får antas ha varit en förhållandevis okänd person för lyssnarna, innehöll emellertid sådana uppgifter som borde ha fått kommenteras av honom. Genom att anmälaren inte gavs utrymme att bemöta påståendena – och anmälares uppfattning om beskrivningen av honom inte heller redovisades på annat sätt – strider inslaget mot opartiskhetskravet.

Detta beslut har fattats av Kerstin Calissendorff, Jan-Erik Billinger, Maria Edström, Annika Åhnberg, Henrik Jermsten, Leif Hedman och Arash Mokhtari efter föredragning av Christoffer Lärkner.

På granskningsnämndens vägnar

Kerstin Calissendorff

Christoffer Lärkner